

Envers un repertori conceptual de la poesia de Narcís Vinyoles

Toward a conceptual repertoire of Narcís Vinyoles's poetry

SALVADOR CUENCA ALMENAR
scuenca@fis.uji.es

UJI - GREMI*

Resum: L'obra lírica de Narcís Vinyoles es pot caracteritzar pel sincretisme formal i temàtic, típic de la València del pas del segle XV al XVI, un espai eclèctic on s'unien influències diverses. En aquest espai receptor Vinyoles construí la seua obra amb tres llengües: català, castellà i italià, i amb inspiracions temàtiques divergents. Des del punt de vista temàtic, un dels elements barrejats pel poeta valencià fou el filosòficoconceptual. En aquest treball detectaré els conceptes i, sense explicar-los en profunditat, explicitaré l'ús que en fa el poeta valencià. Dividiré el repertori conceptual en cinc apartats, segons la disciplina a la qual pertanguen: epistemologia, filosofia de la natura, metafísica, filosofia moral i teologia.

Paraules clau: Narcís Vinyoles; història conceptual; poesia i filosofia

Abstract: Narcís Vinyoles's poetry can be depicted by its formal and thematic syncretism, representative of Valencia at the turn of the 15th and 16th centuries, an eclectic city where diverse influences inextricably merged. In this receiving place Vinyoles built up his works with three languages, namely, Catalan, Castilian and Italian, and with different thematic inspirations. Thematically speaking, philosophical concepts are one of the elements mingled by the Valencian poet. In this paper I will only detect these concepts and specify the use made by Vinyoles without the explanation. The repertoire will be divided in five parts, according to the discipline to which concepts belong: epistemology, philosophy of nature, metaphysics, moral philosophy and theology.

Keywords: Narcís Vinyoles, Conceptual History, Poetry and Philosophy

* L'elaboració d'aquest article s'inscriu en el projecte d'investigació FFI2011-25002 del Ministerio de Ciencia e Innovación, desenvolupat a la Universitat Jaume I de Castelló de la Plana.

DATA PRESENTACIÓ: 18/11/2013 · ACCEPTACIÓ: 01/12/2013 · PUBLICACIÓ: 19/12/2013

1. Introducció

L'objectiu d'aquest article és oferir un repertori dels conceptes amb els quals la poesia de Narcís Vinyoles representà intel·lectualment el *quid* d'algunes coses d'un temps i un espai determinat: la València del pas del segle XV al XVI. Aquesta ciutat pròspera i cosmopolita bressolà un estol de poetes que retrataren un complex panorama d'esplendor cultural inusitat (Pérez 2009: 13). Certament, el món de les lletres valencianes de l'època manifestava una complexitat més problemàtica que aquella que sovint s'ha volgut mostrar per simplificacions pedagògiques (Martínez 2013). Dins d'aquest món, Narcís Vinyoles ocupà una posició privilegiada per a contemplar la llarga transició cap a l'Edat Moderna, ja que visqué aproximadament entre 1445 i 1517 (Guia 2003) (Ferrando 2012: 480).

Així mateix l'obra de Vinyoles, avui datable entre 1474 i 1514 (Ferrando 1978), manifestava el sincretisme formal i temàtic, típic de l'espai valencià, on s'unien influències diverses (Martínez 2013). En aquest lloc eclèctic Vinyoles va construir la seua obra amb tres llengües, a saber: català, castellà i italià, i al voltant de nuclis temàtics divergents: amorosos, religiosos, devots, satírics i al·legòrics. Pel que fa als usos plurilingües i als barrejats multitemàtics, s'ha indicat que el descobriment de la poesia de *cancionero* aportà als escriptors valencians unes vies expressives que explotaven perspectives literàries noves al costat de molts desenvolupaments ja conreats per la tradició anterior (Martínez 2013). D'altra part, els contactes de la família Vinyoles amb Nàpols permeten entendre la coneixença de l'endecasíl·lab italià i els possibles ressos dels *stilnuovisti* (Ferrando 1978: 46-7).

Un dels elements que travessa els distints nuclis temàtics és el filosòficoconceptual, encara que aquesta travessia no sempre arriba a bon port, perquè el desenvolupament poètic dels conceptes filosòfics genera problemes deguts a l'equivocitat i a l'analogia; desenvolupament que estudiaré en una altra ocasió. En aquest treball, tanmateix, em limitaré a detectar els conceptes i, sense explicar-los en profunditat, explicitaré l'ús que en fa el poeta i jurista valencià. Dividiré el repertori conceptual en cinc apartats, segons la disciplina filosòfica a la qual pertanyen: epistemologia, filosofia de la natura, metafísica, filosofia moral i teologia. Sóc conscient de la inadequació d'englobar la teologia dins de les disciplines filosòfiques, tanmateix ho faré per a constatar que l'ús vinyolesà d'alguns conceptes teològics apunta *avant la lettre* determinats problemes que estudiarà posteriorment la filosofia de la religió de Max Müller a Mircea Eliade. Cal recordar que Vinyoles va escriure en un context de gran vitalitat de la poesia religiosa com la València entre els anys 1474-1520 (Mahiques 2011: 41). D'altra part, entenc per «filosofia de la natura» tot el conjunt d'antics sabers sobre la *physis*, per exemple, física, biologia o psicologia. Cal remarcar per a evitar incomprendiments que alguns dels conceptes transcendeixen els límits disciplinars i que la quintuple divisió és bàsicament

procedimental. Per a facilitar la seua localització dins del repertori, numeraré cada concepte. Així intentaré muntar sense interpretar uns materials que parlen per si sols, sense més atmosfera que l'ordenació d'acord amb l'any de publicació de la composició on apareix cada concepte i la seua classificació en les cinc disciplines esmentades. Deixaré, per tant, l'estudi del context atmosfèric per a un altre baròmetre més precís. Hi he establert una única excepció, a saber: la filosofia de la natura reflectida en el context dels *Scachs d'Amor* m'ha ofert l'oportunitat d'interpretar-hi les intervencions de Vinyoles i Castellví i l'he aprofitada.¹

2. Repertori filosoficoconceptual

A. Epistemologia

1. Preeminència de la fe sobre la raó; cal creure per a saber i comprendre.

Mandoti la espiritual procura
che faccia a me d'alchuna saggia degno
(*Certamen en lloança de la Verge Maria*, 1474, n°1, v. 75-6)

2. Limitació dels sentits humans per a copsar les propietats divines.

Mare de Déu, la nubcial gonella
fonch en lo món a tots incompreensible,
lo drap, estrany, la color, invisible.
(*Certamen en lloança de la Verge Maria*, 1474, n°38, v. 25-7)

3. Limitació de l'enteniment humà per a referir-se als objectes inefables; així com són les coses, són les paraules que les signifiquen, per tant, per a objectes inefables no hi ha paraules.

Al que vull dir, l'enteniment defall.
(*Certamen en lloança de la Verge Maria*, 1474, n°38, v. 48)

Superioritat i perfecció de la revelació en la història, mitjançant l'experiència de l'episodi particular de Sant Cristòfol, sobre la imperfecta capacitat de profetes i àngels per al saber diví:

Jamés parlà l'Inmortal als profetes,
àngels tanpoch mereixen de tocar-lo,

1 Cite els versos de Vinyoles segons l'edició de Ferrando (1978).

ni foren may persones tan perfetes
com vós perfet, puix cosses tan secretes
haveu sabut, que us fan digne de tractar-lo,
glorificat, y sobre 'l coll portar-lo.
(*Certamen en lloança de Sant Cristòfol*, 1488, n^o9, vv. 49-55)

4. Aplicació als estigmes de Caterina de Siena de la metàfora aristotèlica del «segell en la cera», amb què es pot descriure el procés epistèmic mitjançant el qual els sentits abstraen la forma de l'objecte percebut sense la seua matèria; la qual forma quedarà impresa en l'ànima, com un segell en la cera:

Tota 'n Aquell, que de tots vida era,
en vós axí fon tota sa fixura,
com del sagell roman fixa la cera,
ni més ni menys, y d'aquella manera
que 'l figurat dexa de sa figura.
(*Certamen en lloança de Sant Caterina de Sena*, 1511, n^o2, vv. 78-82)

5. Arrels orèctiques del coneixement, manifestades en el plaer de l'excitació de la vista («festes»), i l'oïda («dolços mots» i «naturals requestes»), que engugen l'activitat de l'enteniment. El coneixement intel·lectual comença pels sentits, vista i oïda en aquest cas:

Què sent lo cor stant dins la qu' us ama,
tot transportat quan veu aquelles festes,
los dolços mots, les naturals requestes
que sols d'oyr l'enteniment s'inflama?
(Resposta de Vinyoles a una senyora, *Cancionero General*, 1514, vv. 51-54)

B. Filosofia de la natura

1. Natura condemnada de l'home, per tal que pugui ser salvada mitjançant el servei i la lloança als models (Verge Maria) de la divinitat.

Puix, doncs, per mi sou tant ab Déu unida,
il·luminau l'esperit que s'inferna,
perqu' ab laors de mi sia servida.
(*Certamen en lloança de la Verge Maria*, 1474, n^o19, vv. 8-10)

Sou la salut salvant la vida nostra.
Sou y sereu de puritat la mostra (vv. 71-2)

caure 'n error que may haveu dexada
la mà que us ha loada (vv. 94-5)

(*Certamen en lloança de la Immaculada Concepció*, 1486, n^o4)

Si per Adam	humana descendència
deu succeir	en l'infernall conflicte,
és gran rahó	que Déu, per excel·lència,
ne preservàs	a vós, d'on tal essència
prendre volgué.	

(*Certamen en lloança de la Immaculada Concepció*, 1486, n^o4, vv. 30-34)

«Tu nhas formats	los nirvis y los ossos,
no verament	Senyor, per a damnar-nos, (..)
o Redemptor	salut de tots los hòmens»

(*Contemplant en lo Crucifixi*, 1499, vv. 34-5 i 40)

2. Ordre perfecte dels objectes supralunars: estels, sol, planetes.

Mirant lo cel	brodat d'estelles clares,
mirant lo sol,	los signes y planetes,
mirant també	les formes de les cares
tan diferents,	on Tu, Senyor, declares
quant de tes mans	les obres són perfetes

(*Certamen en lloança de la Immaculada Concepció*, 1486, n^o4, vv. 1-5)

3. En la poesia de Vinyoles, es palesa una concepció teleològica de la natura, en la qual tot ha de moure's per a arribar al seu lloc natural, on ateny la perfecció formal i el fi intrínsec (*télos*), la causa final per a la qual s'ha generat com a entelèquia:

Un fi un efecte	promou en natura
als bous hi als àsens,	als cans hi ocells,
axí que n son temps	casquí de aquells
se mou per refer	la sua factura;
aquest moviment	no 'l volen ni tenen
per grat ni amor	del seu femení,
mas, per son instint,	los tals delits prenen;
y ensemps ab l'efecte	va juncta la fi.

(*Obra de N. Vinyoles lloant J. Moreno en favor dels vells, Procés de les Olives*, 1497, vv. 1809-16)

La perfecció formal com a efecte de l'acompliment del fi intrínsec s'explicita també en la intervenció de Castellví als *Scachs d'amor*, composició escrita conjuntament amb Fenollar i Vinyoles.

Perfecció	de la fi pren la forma,
per ço l'amor	del bé que vol s'informa

(*Scachs d'amor*, datat aprox. 1475-77, v. 548-9)

Pel que fa a la teleologia de l'univers, els *Scachs d'Amor* manifesten la concepció geocèntrica dominant encara en la seua època, abans de la revolució copernicana escaiguda paulatinament, a partir de 1543, data emblemàtica de la publicació del *De Revolutionibus Orbium Coelestium* de Copèrnic. Fins a la revolució copernicana, la terra havia d'ocupar el centre de l'univers, perquè era l'element més pesat i tendia envers el seu lloc natural, tot i això, rebia la influència dels planetes i estels del zodíac, com es reflecteix al llarg de la poesia al·legòrica dels *Scachs d'Amor*; tanmateix, Vinyoles explicita com el poder o virtut de Venus és insuficient per a socórrer-lo:

	O Venus alta!
puix ta virtud	la mia no reforma
y ¡ teu socors	en aquest punt me falta»
<i>(Scachs d'amor, datat aprox. 1475-77., v. 551-4)</i>	

Quant a la datació dels *Scachs d'amor*, adjuntem com a annexos els mapes astrals de les dues conjuncions planetàries que permeten a l'investigador i escaquista José Antonio Garzón datar la composició del poema l'any 1475 o, menys probablement, el 1477 (Ferrando 2012: 486). Cal establir una puntualització, a saber, la conjunció no es pot donar com escriu Ferrando (2012: 486) entre els tres planetes: Venus, Mercuri i Mart. Des de la perspectiva geocèntrica, al descriure dues òrbites inferiors i una de superior a la del sol, només poden confluïr-ne dos dels tres planetes esmentats. Per tant, propose d'identificar la conjunció entre Venus i Mart com la inspiradora de les cobles dels *Scachs d'amor*. Aquesta conjunció fou observable des de València els dies 27 de juliol de 1475 i el 19 de juny de 1477. Si hom es fixa en la conjunció de Venus i Mart de 1477, adjuntada com a annex 2, pot observar dues particularitats destacables, a saber, el trànsit pel Sol de Mercuri, representat per Fenollar, i la Lluna en la constel·lació de verge. Aquestes particularitats, potser, podrien resemantitzar el sentit dels versos finals de Castellví, entesos com una metàfora del triomf de l'Amor masculí de Mart i del desflorament femení amb una Lluna en la constel·lació de verge «En lluna stà lo punt d'aquest eclipsi». El premi de desvirgar s'adiria amb una nova concepció literària de l'objectiu i de la recompensa amorosa, ben palesa a la València tardomedieval (Martínez 2013). No obstant això, cal ser conscients que al segle XV, pel fenomen de la precessió dels equinoccis, degut al moviment de declinació de la Terra exposat al *De Revolutionibus* (Copèrnic 1994: 36), ja no coincidien completament constel·lació i signe zodiacal ptolemaic.

Lo príncep Març	que nostre cor inflama
per triomfar	de tan alta conquesta,
prés la Honor que	sobre tota res clama,
offerint-la	al bon Voler molt presta;
lo qual, pujant	en lo grau que li presta
la Bella Flor,	ab amorosa flama
lo Fruyt d'Amor	sacrifica 'b gran festa.
En lluna stà	lo punt d'aquest eclipsi,

actuar, és a dir, pot passar de la potència a l'acte.

Ne may peccasti, ne fu in tua possa
(*Certamen en lloança de la Verge Maria*, 1474, n^o1, v. 17)

2. El poeta valencià incorpora a l'argumentació pro-immaculista la paradoxa del conjunt de tots els conjunts, el ser de tots els sers:

Hon, donchs, és tot no y pot fallir centilla,
o tot no y és (vv. 19-20).

Vinyoles aplica aquesta paradoxa ontològica a la filosofia moral, quant al conjunt de totes les perfeccions, com a argument prototípic per a defensar la immaculada concepció de Maria: o existeix un bé perfecte o no és el bé que conceptualitzem com a tal.

Tots l'atorgam tota plena de gràcia (v.18)
D'ací 's conclou y d'ací 'l ver se funda
que del peccat original sou munda (vv. 23-4)
(*Certamen en lloança de la Immaculada Concepció*, 1486, núm 4)

3. Ús de la diversitat dels sentits del ser:

3.1. Ser<*esse* : existència, acte d'existir, actualització de l'essència.

3.2 Ser<*essentia* : característiques essencials que defineixen un ens

Amb aquesta diversitat, Vinyoles manifesta el problema del primat de l'existència enfront de l'essència:

Dime, ser (*esse*), ¿mi ser (*essentia*) do fue?»
(*Glosa de N. Vinyoles a esta cançión: No soy mío, ¿cuyo so?* v.3.
Cancionero General, 1511)

4. Així mateix, Vinyoles emprà el terme «accident» per a referir-se a aquelles característiques no essencials del subjecte i, per tant, per a ell estranyes i nocives:

Flor d'onestat, de vós naxen los banys
curant d'amor diverses malalties,
mas a mi, trist de tristes fantasies,
m'an donat mal ple d'accidents estranys
(*Obra de Mossén Vinyoles, desdenyat de sa enamorada*, v. 105-8, *Cancionero General*, 1514)

Els accidents també remetien a aquelles percepcions que alteren l'estat del subjecte amb els sotracs

de la fortuna, entesa com a personificació de les contingències que sacsegen la vida humana:

no 'l pot lançar	fortuna variable,
ni 'ls accidents	de passió 'l turmenten

(*Resposta de Vinyoles a una senyora*, v. 47-9, *Cancionero General*, 1514)

D. Filosofia Moral

1. Estimació positiva de la mort gràcies al so de les paraules pregades:

Ceraffin cantan	<i>Regina te laudamus</i>
si dulçemente,	ch'al son delle parole,
morte m'invita	sença amaro gusto

(*Certamen en lloança de la Verge Maria*, 1474, n°1, v. 37-9)

La mort corporal possibilita l'amor etern, com exemplifica la figura de sant Cristòfol en l'àmbit cristià, i com representa el traspàs de Leànder en el món clàssic, efecte del seu desig per Hero i també, paradoxalment, causa de l'estima eterna *post mortem*.

Vós griu portàs,	aquell gran Alexandre,
l'increat Sol	que vem sol en vós pondre.
Morint per Ell,	pogués en Ell romandre
enamorat,	com d'Ero fon Leandre

(*Certamen en lloança de Sant Cristòfol*, 1488, n°12, vv. 19-22)

Es podria sentir l'eco de la repetida fórmula «per mi...» del parlament final de l'Hero corellana en l'anàfora «per Ell...» en la lloança vinyolesana a Sant Cristòfol:

Per Ell pengués	molts dolors martiri,
per Ell passàs	la mort tan dolorosa
per Ell sentís	de passió 'l cautiri
per Ell ençés	fós vós un cremant ciri

de ffe y amor
(*Certamen en lloança de Sant Cristòfol*, 1488, n°9, vv. 43-47)

2. La virtut s'entén com a floriment, com a adquisició de l'hàbit beneficiós:

En ell florint,	lo ceptre de virtut
-----------------	---------------------

(*Certamen en lloança de la Verge Maria*, 1474, n°38, v. 61)

Vinyoles combina a la segona cobla del poema *Contemplant en lo Crucifixi* les quatre virtuts morals del cristianisme: prudència (v.11), justícia (v. 15), fortitud (v. 16) i templança (v. 17), amb les tres virtuts teologals: fe (v. 18), caritat (v. 19) i esperança (v. 20).

3. La lloança es ret solament a les més altes dignitats fora de les contingències temporals –solament a allò perfecte segons l'ètica aristotèlica–, en aquest cas a Déu i a la Mare de Déu:

Semblant laor	li podem dar sens falta,
que dignament	és après Déu més alta

(*Certamen en lloança de la Immaculada Concepció*, 1486, n°4, v. 11-12)

Vostra laor	no la comprén ystòria
ni fon jamés	als cechs mortals notòria

(*Certamen en lloança de la Immaculada Concepció*, 1486, n°4, v. 91-92)

4. La tendència a la perfecció no pot sorgir de la tensió dialèctica entre la imperfecció (fretura, Πενία) i el recurs (abundància, Πόρος) amb un mitjancer (medi, μεταξύ) com l'éros del *Banquet* platònic, sinó que s'ha d'exemplificar d'acord amb el model perfecte marià:

Si après, doncs,	sens medi ni distància,
bé podem dir	ésser en tot perfeta,
callen los buyts	vexells, plens d'ignorància,
que no 's pot fer	fretura y abundància
estar ensemps	perfet ab imperfeta.

(*Certamen en lloança de la Immaculada Concepció*, 1486, n°4, vv. 13-17)

La funció de μεταξύ o de mediació en l'obra vinyolesana, s'encarna en les figures de la Verge Maria i de Sant Cristòfol, els ponts i portadors a través del món material i de la finitud fins a la salvació i la immensitat:

Sou estat pont	d'aquell mortal passatge
y de l'Inmens	la forma que 'ns informa»

(*Certamen en lloança de la Immaculada Concepció*, 1486, n°4, v. 76-77)

Et di salute	il ponte che transporta
--------------	-------------------------

(*Certamen en lloança de la Immaculada Concepció*, 1486, n°18, v. 106)

«Puish que l'Inmens	a vós se comunica
perquè 'm passeu	per aquell riu fondable
on fós, per Ell,	a ell tan agradable

(*Certamen en lloança de Sant Cristòfol*, 1488, n°9, vv. 3-6)

Com per lo riu	passant los que passàveu,
passats n'aveu	al cel suma no poca

(*Certamen en lloança de Sant Cristòfol*, 1488, n°12, vv. 25-26)

5. Bé

5.1. Bé com a *summum bonum*. El bé és l'acompliment del fi, allò que totes les coses persegueixen o l'objectiu que atrau tota cosa envers la seua completud i perfecció, com s'ha explicitat al concepte B3. Déu, entès com a summe bé, és l'atracció envers el perfeccionament. En el cas humà el fi o coronació és la felicitat o beatitud:

Dal sommo bene,	o, sommamente amata,
et di salute	il ponte che transporta
l'anima nostra	nela vita beata,
a te rechiamo	che mia lengua torta
drici a bon fine	a ço; che coronata
sia la vita	che santa vita porta

(*Certamen en lloança de la Immaculada Concepció*, 1486, n°18, vv. 105-110)

5.2. Bé com a finalitat <*causa finalis*>; segons la doctrina aristotèlica del *Compendi de l'Ètica Nicomaquea*: «no obstant que y haja multitud de fins en qualsevulla obra, art o doctrina, emperò los que són finals són pus nobles e més principals e més excel lents que tots los altres entremediats fins» (Cuenca 2012: 40).

És del philòsoph doctrina vulgada
que val més la fi que 'l medi que y va:
donchs, la qui vol ésser en tot ben amada,
serveixca lo vell, que sab lo que fa.
(*Obra de N. Vinyoles lloant J. Moreno en favor dels vells*, vv. 1.717-20)

6. Valor: qualitat d'allò que no té preu estimable:

Vós que portàs	aquella bala rica
de rich valer	en tot inestimable

(*Certamen en lloança de Sant Cristòfol*, 1488, n°9, vv. 1-3)

E. Teologia

1. Vinyoles articula la paradoxa de com l'immaterial es pot manifestar materialment, per a descriure líricament l'encarnació:

e parturisti Dio de carn · e d'ossa
(*Certamen en lloança de la Verge Maria*, 1474, n°1, v. 16)

Mare d'aquell, que l'humana pasta

rebé dins vós
(*Certamen en lloança de la Verge Maria*, 1474, n°19, vv. 51-52)

filla del Fill, verge tostemps	aquella Verge mare, que 'n humana figura, féu del Factor factura
-----------------------------------	--

(*Certamen en lloança de la Immaculada Concepció*, 1486, n°4, v. 7-9)

Divinitat, creure devem	que 'n vós s'és encarnada, vos creà tan insigne
----------------------------	--

(*Certamen en lloança de la Immaculada Concepció*, 1486, n°4, v. 85-86)

Y, finalment, de l'increat passant lauger Ni passarà puix l'Inmens	mostrat haveu la suma en creada figura, per l'aygua com la scuma. ni passareu fretura, d'aquella fon mesura.
--	--

(*Certamen en lloança de Sant Cristòfol*, n° 12, vv. 30-34)

2. Redempció: consideració de l'existència humana com a condemnada, necessitada del goig de la salvació:

Lo goig que remé nostra colpa
Redemptor de l'home que 's perdia
(*Certamen en lloança de la Verge Maria*, 1474, n°38, vv. 30 i 40)

3. Vinyoles se suma a la postura franciscana de defensar l'omnipotència de Déu per a contravenir les lleis de la natura, fins i tot per a alliberar la Verge Maria del jou del pecat original:

Comuna lege	a te giamai comprende.
-------------	------------------------

(*Certamen en lloança de la Immaculada Concepció*, 1486, n°18, v. 65)

Vinyoles utilitza l'omnipotència divina per a poder justificar que la Verge Maria no procedira de la sement d'Adam, de la mateixa manera que Jesucrist mai no pecà en acte, segons Agustí d'Hipona:

Diçe'l doctor che la cagione jamai peccò fu che non fo figlio, ma fo nel tuo corpo Quello et quel, e Lui per sè, non fur' constrecti ma una carne	sacrato Agostino che Cristo actualmente nel mortale camino, da quel primo parente di spirame divino ch'è preservatamente. cioè, tu per distino Factore omnipotente, in vinculo carnale, pura immacolata,
--	---

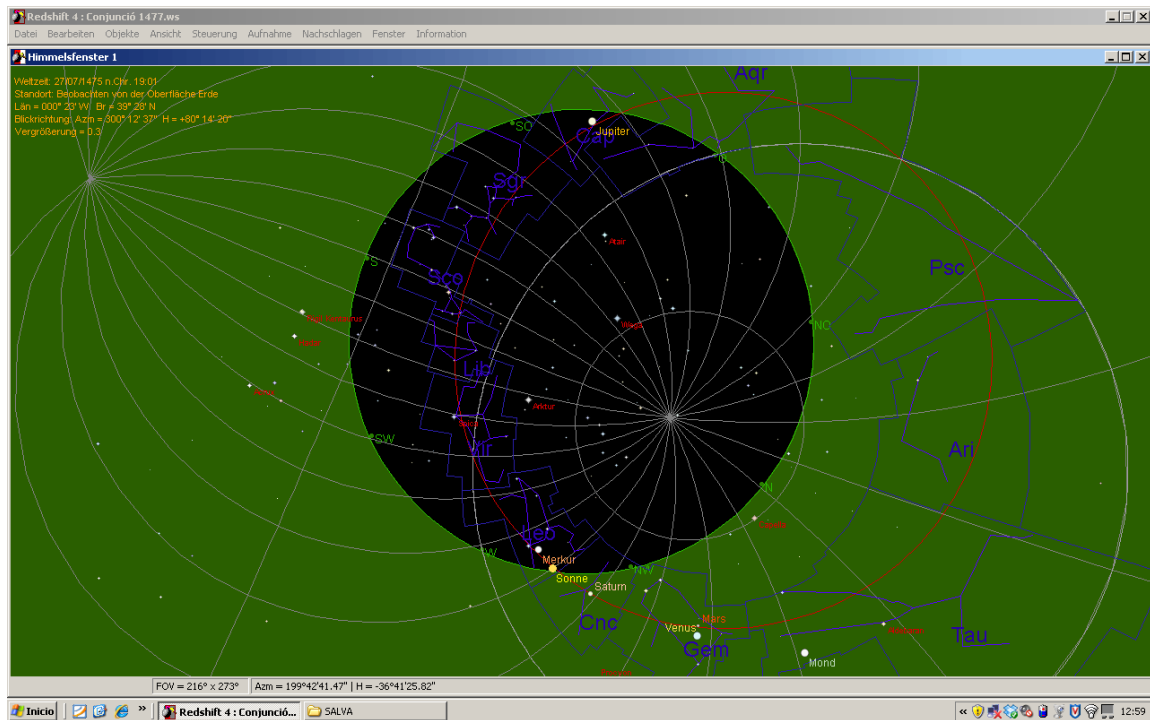
non mai culpabile in culpa veniale.»
(*Certamen en lloança de la Immaculada Concepció*, 1486, n°4, v. 43-53)

Bibliografia

- Copèrnico, N. (1994) *Sobre las revoluciones*, Barcelona, Altaya, 1994
- Cuenca, S. (2012): «L'Ètica Nicomaquea d'Aristòtil en un compendi català del segle XV» dins *Anuari de la Societat Catalana de Filosofia*, IEC, XXIII, pp. 7-121
- Ferrando, A. (1978) *Narcís Vinyoles i la seua obra*, València, Universitat de València, 1978
- Ferrando, A. (2012) «Noves aportacions a Narcís Vinyoles. Edició de lo «Credo in Deum» aplicat per sos articles a la Mare de Déu d'Esperança y los goigs» dins *Estudios sobre el Cancionero General (Valencia, 1511), poesía, manuscrito e imprenta*, (Marta Haro Cortés, Rafael Beltrán Llavador, José Luis Canet Vallés, Héctor H. Gassó eds.), València, PUV, 2012, pp. 479-506
- Guia, J. (2003) «Dades documentals d'interès literari (València, segle XV)» dins *Momenti di cultura catalana in un milenio. Atti del VII Convegno dell'AISC (Nàpols, 22-24 maggio 2000)* (Anna M. Compagna et alii eds.) Nàpols, Liguori Editore, 2003, pp. 201-221
- Mahiques, J. (2011) «Lo *Credo in Deum* aplicat per sos articles a la Mare de Déu d'Esperança y los Goigs: un imprès amb obres de Narcís Vinyoles», dins *Miscel·lània Albert Hauf*, vol. 2, PAM, 2011, pp. 41-54
- Martínez, T. (2013) «L'amor transformat en la literatura de la València tardomedieval» dins *Ciutat de l'amor: scrivere la città, raccontare i sentimenti*, Alessandria, Maria Carreras, Núria Puigdevall, Patrizio Rigobon, Valentina Ripa (eds.), Edizioni Dell'Orso, 2013, edició electrònica
- Pérez Bosch, E. (2009) *Los valencianos del Cancionero General: estudio de sus poesías*, Parnaseo, PUV, 2009

Annex I

Conjunció de 1475

Annex II

Conjunció de 1477

